

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מליובאוויטש

עקב
עשרים באב



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ואחת לבריאה

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

לזכרון

כ"ק הרה"ג והרה"ח ומקובל רב פעלים

לתורה ולמצות ורבים השיב מעון

ר' לוי יצחק ז"ל

שניאורסאהן

אביו של כ"ק אדמו"ר מה"מ

אשר נאסר והגלה על עבודתו

בהחזקת והפצת היהדות

ונפטר בגלות

ביום כ"ף לחודש מנחם אב

שנת ה'תש"ד

... באקומט אַ איד (במקום זמן זה) די גרעסטע כחות און ער
האָט אויך דעם גרעסטן זכות און אחריות צו בעטן און שרייען צו
דעם אויבערשטן: „עד מתי“!...

* * *

וויבאלד אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים פון „מעשינו
ועבודתינו“⁵, ובמילא שרייעט מען און מ'מאַנט „עד מתי“ (כמדובר
לעיל) — שטעלט זיך גלייך די שטורעם'דיקע פראַגע: וויבאלד אַז
מען האָט שוין אָפּגעטאַן אַלע ענינים — איז ווי קומט עס, אַז משיח
צדקנו איז נאָך ניט געקומען?!

(משיחות ש"פ עקב, כ"ג מנחם-אב, מבה"ח אלול תנש"א)

(5) ראה תניא רפ"ז.

ביאורים בפרקי אבות

ועל כרחך אתה חי

ואף על פי ש"ספה שעה אחת בחשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי
העולם הבא¹, יש לומר הכוונה בזה על דרך מה שאמר רבי עקיבא², כל ימי
הייתי מצטער מתי יבא לידי ואקיימנו³, היינו שרבי עקיבא שאף תמיד להגיע
לעבודה דמסירת נפש, שהיא נעלית בהרבה מכללות עבודת האדם בעולם הזה⁴.
ומשום זה הנה „על כרחך אתה חי“⁵.

(192) מ"ז. (193) ברכות טא, ב. (194) ראה לעיל פ"ב בביאור למ"ג. (195) משיחת
ש"ס דברים תשל"ט — על פי רשימת השומעים בלבד.

עקב

אין כ"ז הלכה ודין מיוחד בנשים כ"א
בכא"א העוזר¹ להמחוייב בת"ת ש'
יעסוק בתורה (אלא שגם נשים בכלל).
ועפכ"ז הו"ל להקדים ולהתחיל ש'
„חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן“².
ולאח"ז ש"אם היא עוזרת כו".
והנה לכאורה י"ל שכיון שכ' דפטורה
משכר לימוד בני' — רוצה לסיים
עניני' ד"מ"מ אם היא עוזרת כו".
— אבל הא גופא צ"ע למה סידר
אדה"ז המשך דבריו כנ"ל והרי הו"ל
להקדים המאוחר, כנ"ל.

ב. והנה בהל' ברכות השחר³ כ'
אדה"ז: שמטעם זה ש"חייבות ללמוד
מצות שלהן לידע היאך לעשותן⁴ נשים
מברכות ברכות התורה (ומוסיף אח"כ
עוד טעם) — ומוזה שמברכות ברכות
התורה על לימודן, מוכח שלימוד הל'
כות הצריכות להן הוא אצלן ענין של
לימוד התורה (ולא רק הכשר למצות
שלהן).
וצלה"ב:

(א) מאין המקור בגמרא דלימוד ה'
נשים את ההלכות הצריכות להן הוא
ענין בפ"ע, ענין של לימוד תורה, ולא
— רק הכנה לקיום מצות שחייבות
בהן. ולכא"ר פשוטות הלימוד ד"ולמדתם
את בניכם ולא בנותיכם" משמע דאינן

א. מהפסוק „ולמדתם אותם את
בניכם" שבפרשתנו: למדו בגמ' י ד'
נשים אינן במצות תלמוד תורה „דאמר
קרא ולמדתם אותם את בניכם, בניכם
ולא בנותיכם“.

והנה אדה"ז בשולחן⁵ מביא הלכה
זו ד"אשה אינה במצות ת"ת כו" —
וממשיך: „וכשם שאינה במצות ת"ת
לעצמה כך אינה במצות ת"ת לבני'
ופטורה משכר לימוד בני' כו". ומ"מ
אם היא עוזרת לבנה או לבעלה בגופה
ומאדה שיעסוק בתורה חולקת שכר
עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים
ועושים על ידה". ובסוף הסעי' מסיים
„ומכל מקום גם הנשים חייבות ללמוד
הלכות הצריכות להן לידע אותן כו“.

וצריך להבין:

זה ש"חייבות ללמוד הלכות הצריכות
להן" הוא ת"ת דהנשים עצמן, וצ"ל
בכל אחת ואחת. העוזר לבנה או ל'
בעלה אינו ענין של לימוד כ"א ענין
של עזר, השייכות שלה היא להעביר
דת' של בנה ובעלה, אינו אלא בזו
שיש לה בעל ובנ' והם זקוקים לעזר.

- (1) יא. יט.
- (2) קידושין כט, ב.
- (3) הל' ת"ת פ"א ה"ד.
- (4) בהמ"מ שם נסמן אגור (הל' תפלה
אות ב) ב' ס"ה והוא בסמ"ק בהקדמה. ועי'
ב"כ ספר חסידים ס"י שיג ב"י א"ח ס"י מז.
רמ"א יר"ד סרמ"ו ס"ו ועוד (ראה מ"מ
והערות להל' ת"ת שם).
- (5) ואף ש"חולקת בשכר" גם באם היא
עוזרת לסתם אנשים בלימוד התורה (וראה
לקמן סעיף ר"ז ובהערה 44) הרי כאן מדובר
רק ע"ד העזר לבנה או לבעלה.

(5) ומצוי בפרט בעור במאד.

(6) וכמו שהוא ברמ"א (בשור' יר'ד
שם) שהקדים הדין דחייבת כו' לדין רעזות,
אלא שהרמ"א בא בהמשך למ"ש המחבר
בנוגע ללימודה בעצמה משא"כ המשך דברי
אדה"ז.

(7) ס"ס מז וראה בהצטנן לעיל הערה 4.

לה.

ענין שהזמן גרמא — די גאולה האמיתית והשלימה, כמדובר כמ"פ ובפרט לאחרונה, וויבאלד אז, "אחכה לו בכל יום שיבוא", און לויט אַלע סימנים איז "הנה זה (משיח) בא", דעריבער האַלט מען אין איין טראַכטן און רעדן וועגן דער גאולה, און מ'זוכט צו פאַרבינדן אַלע ענינים פון דעם זמן מיט דער גאולה, און די עבודה פון אידן איז צו ממחר זיין די גאולה.

... מדובר כמ"פ, אז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען און מודיע געווען, אז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים, פאַרענדיקט אויך דעם "צופוצן די קנעפלעך", און די איינציקע זאך וואָס איז געבליבן איז — די תנועה אחת פון דעם אויבערשטן ער זאָל אַרויסנעמען אידן פון גלות און זיי ברענגען אין ארץ הקודש... און דעריבער בעטן און שרייען אידן נאָכאַמאָל און ווידעראַמאָל — און איצטער נאָכמער בתוקף ווי אַמאָל — "עד מתי"?...

... אַ איד האָט כח צו מעורר זיין זיך און מעורר זיין אַנדערע אידן, און בעיקר מעורר זיין כביכול דעם אויבערשטן — אז "בואו ונחשוב חשבוננו של עולם"³: לויט אַלע חשבונות (וואָס דער אויבערשטער האָט אָנגעוויזן בתורתו און אין די נסים וואָס ער מאַכט אין דער וועלט) האָט דער אויבערשטער שוין פון לאַנג געדאַרפט ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, וואָס לויט אַלע חשבונות וסימנים איז דאָס די "שנה שמלך המשיח נגלה בו" (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים),

(1) נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.

(2) שה"ש ב, חובשהשיר עה"פ.

(3) ל' חז"ל — ב"ב עה, ב.

(4) יל"ש ישע"י רמז תצט.

בלימוד התורה (כלל), וכל' אדה"ו
אשה אינה במצות ת"ת?

(ב) יתירה מזו: אמרו"ל: "נשים במאי זכיון, באקרוי בנייהו לבי כנישתא ובאתנוי גבריהו כו". ואם חיובן ללמוד הלכות הצריכות להן ה"ע של מצוה בפ"ע, לימוד תורה, מהי השאלה "במאי זכיון", ובהמענה הול"ל דיש להן זכות של לימוד התורה (הלכות הצריכות) בעצמן (ולא רק "ד-איקרוי בנייהו כו").

(ג) במס' סוטה * מקשה הגמ' (בפי' "אם יש לה זכות תולה לה"): "זכות דמאי, אילימא זכות תורה הא אינה מצווה כו" — הרי דאין לנשים (מצ"ע) זכות תורה (אם לא מטעם דאקרוי כו' ואתנוי כו' כדמסיק שם בגמ').

(ד) חיובן בלימוד ההלכות הצריכות להן הוא בכדי (כל' אדה"ו) "לידע אותן", "לידע האיך לעשותן" — וא"כ לכאור, אשה הבקיא בדברים שלה כו' ובמילא עפ"ו אין עלה חיוב ללמוד ההלכות יי לא שייך לחייבה בברה"ת מטעם זה.

וא"כ איך הביא אדה"ו (בטעם חיובן בברה"ת) טעם זה כטעם ראשון ועיקרי, והרי אינו שייך בכל הנשים (ולכל היותר הול' להביאו — כטעם נוסף) יי?

(8) ברכות יו, א. ועד"ו בסוטה כא, א.
(9) שם.
(10) ראה ברכ"י (להחידא) סי' מז אות ז: "חייבות... למען דעת הדין שלהן ואי בקיאות בהן תו ליכא עליהו שום סרך חיוב ללמוד".
(11) וכן הקשה בשו"ת בית הלוי (ח"א סי' ו) על האגור (לפי הבנת המ"א). ומש"כ

ג. והביאור בזה:

א' בגמ' "גבי נכרי" הלומד תורה: "שנאמר אשר יעשה אותם האדם גר כהנים ליום וישראלים לא נאמר כו' למדת שאפי' נכרי ועוסק בתורה (ב"ב שבע מצוות דידהו"י) הרי הוא ככהן גדול". והנה חשיבות זו (ד"ה"ה כ" כה"ג") הנעשה בנכרי הלומד תורה דשבע מצוות בני נח, היא מצד מעלת לימוד התורה דוקא, וכמ"ש בתוס' יי ד"להכי נקט כה"ג משום דכתי' יי "קרה היא מפנינים ודרש"י יי מכה"ג הנכנס לפני ולפנים כו", שזוהי מעלת התורה יי (אלא שבבב"י ע"י לימיה"ת נעשה "קודם לכה"ג", ונכרי העוסק בתורה הוא (רק יי) ככה"ג יי).

ולכאורה אינו מוכן: התורה היא מורשה קהלת יעקב — ניתנה רק לישראל ולא לנכרים, ומה שמותרים ללמוד תורה (אף כי "נכרי שעוסק

שם בכחנת האגור — פסוּת לשון האגור אינו משמע כן.

(12) ב"ק לה, א. סנהדרין נט, א. ע"ז ג, א.

(13) כצ"ל — ראה ס' חסרונות הש"ס — ובדפוסים שינו מאימת הצענזאר.

(14) סנה' שם.

(15) ב"ק שם. ע"ז שם ד"ה ה"ה ככה"ג.

(16) משלי ג, טו.

(17) הוריות יג, א.

(18) כן משמע גם ממרו"ל זה עצמו,

דאין לומר ש(הלימוד שלו הוא חלק בקיום המצות שלו) וזהו שנעשה ככה"ג הוא מצד גודל הענין דקיומם שבע מצוות דידהו, כי א"כ כ"ש שכן צ"ל בקיום המצות ע"י ישראל, ולא מצינו זה בשום מקום. וראה לקו"ש ח"ז ע' 49 שוה"ג להערה 11 — אלא שמדברי התוס' מוכרח הוא, כבפנים.

(19) ראה לקמן הערה 57 הסעם בזה (בפנימיות הענינים).

ה. דערפון קומט אויך אַרױס בנױגע אַ יאַרצײט שחל בשבת, װאָס מײַז דאָך נױג צו געבן צדקה בױם יאַרצײט (ועד׳ז איז דאָ דער מנהג בכמה מקומות צו פאַסטן בױם יאַרצײט) — װאָס דאָס איז דאָך אַן ענין פון נדר — קען מען קלערױן, צי מײַזאַל עס מקדים זײן לערב שבת, אָדער מאַחר זײן לױט ראשון.

לױט דעם ראָגאַטשאַװער הַגל דאָרף לכאורה אױסקומען, אַז מײַזאַרף עס מאַחר זײַנױט בײַז נאָך זמן. קביעות הַגדרײַ. ע״פּ המבואר לעיל איז אָבער פאַרשטאַנדיק, אַז װיבאַלד מײַזײס לכתחילה אַז דער יאַרצײט װעט חל זײן (בכמה שנים) בױם השבת, איז דער נדר מלכתחילה איז אַן אופן שקרוױ יתור להוראת חז״ל אַז, מצוה הבאה לידך אל תחמיצה²², מײַזאַל מקדים זײן די נתנית הצדקה צו ערב שבת, זײן אַ מקדים לדבר מצוה²³.

(משיחת ש״פּ עקב, כ׳ מניא, תשכ״ז)

מן הנתנין בכיס, ע״ש. ולהעיר מהא דתורמין על העתיד לגבות (כתובות קח, א. וראה שקלים ספ״ג).
(27) בײַ יױד ס״ס תג. רמ״א שם שער ס״ד. ס״ס תב.

(28) בײַה, ס״ז ושר׳ אדה״א א״ח ס״ס רמס. ועוד. וראה שו״ת חתם א״ח ס״ סבס.

(29) ראה ע״ד שאלה זו — שו״ת אסיפת דינים מעי אבולות אות צו, ושר׳ ועוד.

(30) ראה גם בײַ יױד שם, שר׳ א״ח סתקס״ח ס״ס (לענין תענית). וברמ״א (הגל וא״ח שם) דאם א״רע בױם שא״א תחנון אין מתענין כלל. וראה שו״ת שם.

(31) אבל אולי שײַד בזה טעם הירושלמי (הגל הערה 15), שהרי נתנין הצדקה לעלוי הנשמה (וכן התענית — להטעם (הובא בחת״ס שם) שהוא כרי להקל לו מדין של מעלה).

(32) אבל ראה שר׳ אדה״ז שם.

(33) ראה גם שו״ת חתם שם ועוד (הובא בשו״ת שם). מ״א סתקס״ח סק״כ ומחש״ש שם.

דעם קרבן עצים בײַז נאָך שבת, גײט אַדורך אַ טאָג װאָס זײ דאַנקען נײט דעם אױבערשטן פאַר דעם זכות פון הבאת עצים).

און דערפאַר איז דער פאַל אַ מילתא דפשיטא²⁴ אַז, מאַחרין ולא מקדימין²⁵ (און די גמרא דאָרף עס גאָרניט באַװאָרענען, כּנל סעיף א) — אפילו װען די פּרײערדיקע משפּחה איז אַמאַל מסכים אַז מײַזאַל עס ברענגען בזמנא — װײל דאָס װאָס דאָ איז, אכתי לא מטא זמן חיוביה²⁶ איז עס װײל דער חיוב — דעת הנודר) איז מלכתחילה א״ף — מאַחרין.

ועפ״ז איז לפענ״ד אױך נײטא קיין רא״י פון דעם דין צו דער פּלוגתא צי אומרין ללות (ווי דער ראָגאַטשאַװער זאָגט, כּנל סעיף ב) — װײל דאָס װאָס, לא מקדימין אין אונזער פאַל, איז עס װײל דעת הנודר איז מלכתחילה צו מאַחר זײן, קען מען פון דאָנען נײט אַפּלערנען לגבי אַן אַנדער פאַל, װען דער נודר האָט נײט גענומען אין באַטראַכט אַ דבר בלתי רגיל (כ״כ) — פּרײע חוב בממונו — צי מ״מעג טאָן די צדקה, קודם זמן קביעות הַגדרײַ.

למערכה היתה בזמנא הרגיל, וכן מסתבר, כי זמן עצי הכנים כר נקבע מצד נדבת העצים (של אותו המשפחה). בשלל בני הגולה — ונדבת העצים אז היתה משום ש, לא מצאו עצים בלשכה, ומשום שאז הבאת העצים דוחה שבת שלא יבטל התמיד כר. אבל ברין שם משמע דגם הבאת העצים (באם יש עצים בלשכה) נדחתה ליום ראשון (שהרי לא הזכיר הקרבן עצים). וראה הגסמן בהערה 4. וראה שם אמת מגילה שם.

(26) כי יל דאינו דומה לחגיגה כר שמאחרין משום דאכתי לא מטא זמן חיוביה — כי בדינים הגל, זמן חיוביה²⁷ הוא זמן חיוב בעצם, משא״כ בנדרים שחלוי בדעת הנודר, יל דניחא ל״י גם אם תתקיים הצדקה קודם זמן קביעות הנדר. וראה הגהות מרדכי הגל, בטעם שאין צריך ליטול רשות

ד. דוגמא לדבר: לכמה דיעות יי (והלכה כמותן יי): אחד מד' עבודות שמחשבה פוסלת בה, היא הולכת הדם להמזבח לזרקו. ומבאר הרגזובי יי: דאף שהולכה הכרחית היא (בנדרין) בשביל הזריקה שלאחז' יי, נעשה חשיבות בפ' והוי עבודה שמחשבה בה פוסלת יי.

ה. ועד'ז מובן בלימוד התורה ד' נשים יי: הא דחיבות ללמוד הלכות הצריכות להן, אם שהוא (לא מצד מצות לימוד התורה מצ'ע, כ"א) בש' ביל 'לידע האיד לעשותן' (היינו שהוא דבר הכרחי בשביל קיום המצות), בכ"ז נעשה הלימוד ענין בפ'ע. ולכן מברכות הן משו'ז ברכות התורה יי.

מובן דע'פ תורה מוכרח הוא ללמוד ה' הלכות וא"כ (מכיון דמוכרח בזה ע'פ תורה) יש בלימודו מעלת ויוקר התורה.
(23) תיק ור'א במשנה (זבחים יג, א).

וראה לקמן הערה 26.

(24) רמב"ם הל' פסוהמ"ק פ"ג ה"ד.
(25) ראה צפתי עה"ת ר"פ מסעי. מהו"ת נא, ב ועד'ז מבאר בכ"כ עניני תורה (וכיו"ב) — ראה במקומות הנ"ל. ובצפתי למור"ג ח"א פ"ב (גדפס בצפתי עה"ת דברים ע' שעב ואילן ובהגסמן שם). וראה לשונו (שם). אף שזה סיבה אך מ"מ זה הכרח ונעשה כמו עצמי.

(26) ולדעת הרמב"ם (שם בסוף הפרק) גם אם מהלך במקום שאינו צריך, מחשבה פוסלת בה (כדעת הת"ק. ראה כ"ס"מ שם).
(27) ומה שר"ש פליג שם הוא כי סל דאפשר בלא הליון שוחט בצד המזבחה. אמנם בנדרין דבר המוכרח בעצם (ועד'ז נזיד), יל שגם ר"ש מודה שנעשה ענין וחשיבות בפ'ע.

(28) וראה גם ב"ח ס"י מז סד"ה ועוד יש. ובדרישה שם בסוף הסימן.

(29) ועד'ז מובן ג"כ בפשטות דיכולות לברך, ונתן לנו את תורתו (ראה ביאורי

בתורה חייב מיתה יי), הוא לפי ש' נצטוו לקיים ז' מצות ב"ג, במילא צריכים הם ללמוד הלכות אלו בשביל לידע האיד לעשות מצות, אבל מאין להם המעלה דעסק התורה (מעלה זו שאינה בקיום המצות)?

ועכ"ל: מאחר שבפועל מחויבים ב"ג ללמוד הלכות דמצות אלו (— כי בלא"ה לא יוכלו לקיימן), הגה אף שלימודם הוא בשביל קיום המצות, מ"מ, כיון שעכ"פ מחויבים ללמוד תורה — יש בהם גם הגדרים דלומד תורה, כולל מעלות הנ"ל.

בסגנון אחר: לימוד תורת ז' מצות ע"י בני נח, אף שאינו בא לכתחילה מצ'ע, כ"א בשביל דבר אחר — קיום המצות — היינו שהלימוד הוא הכנה מוכרחת (כעין הכשר) להמצות, מ"מ נעשה ע"ז ענין לעצמו — לימוד התורה מצ'ע יי.

ולכן יש בו גם הענין הנפעל ע"י לימוד התורה — 'הרי הוא ככה"ג יי (אף שאינו בקיום המצות).

(20) סנהדרין שם.

(21) ועפ"ז מקום ביותר לצ"ע בדיון גכרי המתנה עם בניי שיפרנסו ויחלקו בת"ת דיל' — ראה לקמן הערה 42.

(22) בבבב"ר פ"ג, טו הגיוסא: 'גכרי המתנייר שלמד תורה ה"ה ככה"ג' והכונה בזה שלומד גם שאר חלקי התורה (ולא רק שבע מצות דידהו) — דאליכ התנאי 'המתנייר' אינו (וראה חידושי הרד"ל וחי' דושי הרש"ש שם), והטעם: כיון שבא להתגיייר שרי ללמוד התורה כמי' כחזא"ג (שבת לא, א ד"ה א"ל מקרא). אבל ראה שו"ת רעק"א ס' מא. וראה שו"ת מחנה חיים ח"א ס' ז. ועוד.

והביאור הוא — ככפנים: מכיון שתיקף כשנתגיייר נעשה מחויב בכל המצות הרי

שיכנסו בזמנם" — דלכאורה איז נישט מוכן:

וואס איז נוגע דא דער רצון פון דער פריערדיקער משפחה — דאס קביעות זמן קרבן העצים איז געווען דורך די נביאים¹¹ (דעת ב"ד), און אויב עס האט אז ארט צו מקדים זיין דעם קרבן עצים צו ערב שבת, דארף מען זיך נישט רעכענען מיטן רצון פון דער פריערדיקער משפחה?

ד. ויש לבאר, אז די צוויי פירוש רש"י זיינען נישט בסתירה זה לזה, נאר אדרבה — איינער איז משלים דעם צווייטן, ובהקדים:

דער חיוב המשפחות ב. זמן עצי כהנים והעם בהבאת קרבן עצים איז מצד דין נדרין, וואס ביי נדר דארף מען זיך רעכענען ווי ס'איז געווען דעת הנודר¹² בשעת ער האט געמאכט דעם נדר.

און וויבאלד אז עס איז א דבר הרגיל וביותר אז איינער אדער כמה פון די ס'זמנים זיינען חל בשבת¹³ — איז געווען האבן די מנדבים מלכתחילה געהאט

16. לכאורה צ"ע מה ענין נבואה לכאן, אבל ראה ריש אבות: חוקנים לנביאים ונביאים מסורה לאנשי כהנה"ג, ותקנתו קדמה לכהנה"ג, או — בתחלתם. ונביאים — בתור מקבלי התורה מהזקנים ולא מצד הנבואה. וגם כימי הזקנים מצינו כן בשבת (קד, א) ועוד. — וראה רמב"ם ריש הל' ממרים (ובהקדמתו) דתקנות — שייך לסנהדרין. ועפ"י — כצ"ל בכ"מ שזכור תקנת נביאים וכיוצא. — וכמוכן כ"ז בשבת שם. תמורה טז, א. ועוד. וראה הקדמת הרמב"ם לפיה"מ בארוכה.

17. אף שעצם הענין דומני עצי כהנים והעם, התנו נביאים שביניהן (מקומות שצוינו לעיל הערה 3) — מ"מ, (העצים וקרבן עצים היו נדבה, ויש עלי דין נדר כמפורש ברש"י מגילה שם, שקבוע להם זמן קבוע בנדרים. וכן מוכח בצפ"ע הנ"ל.

18. נדרים נה, ב. טושי"ע ירד סריח. ובכ"מ. 19. ובפרט שבזמן הבית היו מקדשים ע"פ הראי.

בדיעה¹⁴ ווען עס זאל זיין די הקרבת הקרבן כשחל בשבת — פריער אדער שפעטער.

און דאס איז וואס דער פירוש רש"י לרי"ף איז מוסיף ביאור אין דעם פירוש רש"י לש"ס¹⁵: דאס וואס זמן עצי כהנים והעם איז, אכתי לא מטא זמן חיוביההו¹⁶ איז עס נישט (נאר) ווייל עס איז קודם יום השבת (דער זמן חיוב פון שאר השנים), נאר איז דעם פאל איז דער זמן חיוביהו¹⁷ הויבט זיך ערשט אן נאך שבת. ווארום וויבאלד אז די פריערדיקע משפחה וויל נישט, שיכנסו בזמנם, איז דעת הנודר (די שפעטערדיקע משפחה) מלכתחילה געווען¹⁸ אז ווען זיין זמן וועט חל זיין בשבת, זאל מען ברענגען דעם קרבן עצים נאך שבת, (דגדול השלום ובפרט בעניני מובח וקרבן¹⁹).

(ואדרבה — לולא וואס די פריער-דיקע משפחה איז נישט מרוצה, שיכנסו בזמנם, איז מסתבר לומר אז דעת הנודר וואלט געווען אז מ'זאל דוקא מקדים זיין זייער קרבן עצים — לערב שבת, ווייל: (א) מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה²⁰, (ב) את"ל אז נוצן זייערע עצים (לקרבן צבור) איז געווען בזמנו (בעשרים באב (וכיו"ב)) אפילו כשחל בשבת²¹, קומט אויס, אז ווען מ'לייגט אפ

20. אבל להעיר משו"ע אדה"ז או"ח ט"ס רמ"ט. 21. ועד"ז י"ל ברי"ז מגילה שם (ראה לעיל הערה 11), שבא להוסיף ביאור למ"ש ברי"ף שם. 22. להעיר גם מקול הרמ"ז מגילה שם: הכי התנו ביניהם מעיקרא. 23. ראה מבילתא ופרש"י יתרו כ, כב (וראה גיטין בסופה). ת"כ ופרש"י ויקרא ג, א. 24. ראה מבילתא (ורש"י) בא יב, יז. וראה אנציקלופדי תלמודית ע' אין מעבירין על המצות, וש"י.

25. כן משמע לכאורה בפיה"מ להרמב"ם מגילה שם, ד"ק. הקרבן (נדחה לאיסן ראשון. ועד"ז בפרש"י לרי"ף שם. ועפ"י י"ל דהבאת העצים

ומאחר שלימוד הלכות (דמצות אלו) נעשה ענין ותכלית בפ"ע (של לימוד התורה), מוכן יי ששוב אין הוא מוגבל רק לשעה שצריכה לידע היאך לעשות²² במועל. ולכן גם האשה היו דעת כבר הלכות הצריכות לה ויודעת "האיך לעשותן", יש לה שייכות יי ללימוד התורה, ולכן יכולה לברך ברכות התורה.

ועפ"י מובן מה שדייק אדה"ז וכתב בטעם דגשים מברכות ברה"ת טעם זה דוקא כראשון ועיקרי, שהרי בענין זה יש לגשים שייכות לתורה מצ"ע. ו. אמנם לפי הג"ל, דחיובן של הגשים ללימוד הלכות הצריכות הוא (לא רק הכשר לקיום המצות שלהן, אלא גם) ענין של לימוד התורה — תגדלנה ביותר הקושיות דלעיל (סעי' א"ב)?

הג"א או"ח ס' מז ע"ש) שהרי עפ"י גם להן ניתנה התורה (כמ"ת) בנוגע (וע"י) המצות שלהן. וראה שו"ע אדה"ז סקפ"ז ס"ז (ממ"א שם סק"ג) שטעם זה אומרות הגשים בברה"ז "ועל תורתך שלמדתנו". 30. ובפרט לדעת הרמב"ם ולעיל כ"ה הערה 26.

31. וי"ל שזהו דיוק ל' אדה"ז "אשה אינה במצות ת"ת" (ולא כתב פסורה מלימוד התורה — וכיו"ב).

* מובן שאי"ז שייך בבני כ"ה הם לא קיבלו התורה (ד"החזירה הקב"ה כו"י" ע"ז ב, ג. ועוד) וכנאמר "בחר בנו מכל העמים ונתן לנו כו"י" ובמילא מובן שאין מקום שיאמרו "ונתן לנו כו"י" (וענין הברכות בכלל אין בהם), משא"כ נשים, דאדרבא, כהקדמה למ"ת נאמר: כה תאמר (ותחלה) לבית יעקב אלו הנשים (ואח"כ) ותנו לבניי אלה האנשים (יתרו יט, ג ופרש"י שם. שמו"ר פכ"ח, ב). וכ"כ במ"א שבפנים ההפסדה.

והביאור בזה:

אף שנתבאר שבלמוד ההלכות הצריכות להן יש ענין של לימוד התורה, בכ"ז מכיון שחיוב זה מסובב מחיובן במצות שלהן, הרי אין לומר ע"ז שהן "במצות ת"ת", ובמילא אין שייך לומר שיקבלו ע"ז שכר כמצווה ועושה במצות ת"ת.

וע"ד המבואר יי בלימוד התורה דב"נ בשבע מצוות ידידה. דאף שיש בזה מעלת התורה כנ"ל, עד שהרי הוא ככה"ג, בכ"ז "אין מקבלין עליהם שכר כמצווה ועושה" אלא כמי שאינו מצווה ועושה²³.

ועפ"י מובן מה שלא אמר בגמרא דגשים יש להן זכות תורה מצד זה שחייבות ללימוד הלכות הצריכות להן: הא דקאמר בגמ' "ד"הא אינה מצווה כו"י נהי דפקודי לא מפקדא כו"י", הכוונה בזה היא (לא שאין למצוא בגשים חיוב דלימוד התורה, כ"א) בנוגע (לזכות תורה) — להשכר על מפקדא — מצות לימוד התורה כ"ה מצווה ועושה²⁴, שדוקא שכר זה (ד"ה זכות מצות ת"ת) "מגנא כולי האי".

ולכן בלימוד הלכות הצריכות להן, אם כי יש לאשה בזה יוקר מעלת התורה כו"י, מ"מ אין היא "מצווה ועושה", ואין לה זכות זו דתורה ש"י שנה למצווה ועושה יי.

32. ע"ז שם.

33. סוטה שם.

34. וכשמקשה "אילמא זכות תורה הא אינה מצווה כו"י" הכונה גם על התורה שלימדת לדעת לקיים מצותי²⁵, ועפ"י יוסתק גם הקס"ד "אילמא זכות תורה" שהוא (גם) ובעיקר על ענין זה דתורה (יוקר התורה) שישנו בגשים (וראה לשון רש"י שם) ומ"מ

ו. אמנם בזה ש-היא עזרת לבנה או לבעלה בגופה ומאודה שיעסוק בתורה חולקת שכר עמהם ושכרה גדול מאחר שהם מצווים ועושים על ידה. (וזהו שמסיים גם בגמ' לעולם זכות תורה כו' באגרא כו').

הביאור בזה: לכאורה אינו מובן למה היא חולקת שכר עמהם בלמוד תורה מפני שעושים על ידה — ה"ז בדוגמת נותן כסף לעני והעני קיים בכסף זה מצוה (כגון שקנה בו מזון לסעודות שבת, וכיו"ב) דלא מצינו בשום מקום דיש לנותן הצדקה חלק במצוות שעושה העני בכסף זה (כ"א רק שכר קיום מצות צדקה)?

והתירוץ בפשטות הוא: כשאדם נותן צדקה לעני, נעשו המצוות של העני, ואח"כ — כשהעני עושה מצוה במעות אלו — הוא עושה המצוה בדילי; אבל בגדודי, האשה עזרת לבנה או לבעלה מלכתחילה בקיום המצוה של ת"ת — היינו שהיא עושה פעולת השתתפות בענין ומצוה זו, עזרת בעצם המצוה ולכן חולקת שכר עמהם, מקבלת (חלק ב) שכר לימוד התורה של הבעל והבן.

דוגמא לזה מצינו במצוות פור': כתב הר"ן יי דאשה אע"ג שאינה מצוה בפרי' ורבי' יי, מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים

המסקנא, ה"א אינה כו' כי גם בזה אינה מצוה (בתורה) היא כגפנים.

(35) וע"ד הפס"ד (הובא לקמן הערה 42) "יכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה כו'".

(36) רמ"ב דקדושים.

(37) יבמות סה, ב: "פרו ורבו גו' וכבשוה — איש זכרו לכבוש ואשה אין זכרה לכבוש".

מצותו.

והביאור: קיום המצוה של הבעל הוא ע"י הדבק באשתו והיו לבשר אחד יי, היינו שמצוות פור' שהבעל מצוה עלי' נעשית דוקא ע"י שניהם. ומכיון שהיא מסייעת בהמצוה יש לה (ג"כ) מצוה יי.

ועד"ז הוא בגדודי, כשעזרת בלי' מוד התורה הרי שהמצוה נעשית ב"פועל בהשתתפותה (וגם) על ידה, לכן יש לה ג"כ מצוה.

ח. אמנם מדברי הר"ן עצמו אינו ברור הפי' שיש לה מצוה, די"ל בשני אופנים:

א) "יש לה מצוה (סתם)" — היינו אף שבעצם אין עלי' הציווי לקיים פור', מ"מ מכיון שהיא מסייעת ל"בעל לקיים מצוותו, יש לה ג"כ מצוה, אבל אין לה ה-מצוה רבה" דפריד.

(38) בראשית ב, כו.

(39) וכ"ה בנוגע לברכת כהנים, שגם לבני ישראל השומעים את הברכות יש חלק בהמצוה, מאחר שהכהנים צריכים להם (כ"י לקיים מצוות) — סה"ל למי לברך (וראה חרדים (מ"ע כו' התלויות בפה כו' לקיד מן בכל יום, פרק ר' אות יח): וישראל העומדים כו' ומכתיבים לבם לקבל ברכתם כו' הם גמי בכלל המצוה, וראה שעי' לשרי' ארי' ס"י קכח ס"ק ב, ולהעיר מחי' הרשב"א (המיוחס להרשב"א) סוכה לא, ב (ד"ה מאי לאו): דליכא חיובא אישראל להתברך מצוה זכה הוא,

וכדמוכח מהד"ן (שרי' אדה"ז ס"י קכח סעי' לח, מסוטה לח, ב). "עיר כו' שכולה כהנים כו' למי מברכין לאחיהם שבשדות" — דבלא האי סעמא לא היו יכולים לברך. ועד"ז יש לבאר בעוד כמה וכמה דברים והלכות, ונתבאר בארוכה בהתעודות, וראה לקושי חיי' ע' 235 (ס"ד) ואילך.

(40) תוס' שבת ד, א ד"ה וכו' גיטין מא, ב ד"ה לא תהו.

להביא עצים וקרבן עצים בעוד שזמן הישנים עדיין להביא יי (און דערפאר דארף די גמרא ניט זאגן ב"י, זמן עצי כהנים והעם" דעם טעם פארוואס, מאחרין ולא מקדימין — ווייל דא איז עס א, מילתא דפשיטא, מטעם הנ"ל).

און לויט דעם טעם קומט אויס, אז ווען דעם, מביא עצים עד עכשיו וואלט ניט געארט אז א צווייטע משפחה זאל ברענגען עצים וקרבן עצים אין זיין זמן, וואלט מען יע געקענט מקדים זיין דעם קרבן עצים לערב שבת, אע"פ אז, אכתי לא מטא זמן חיוביהו יי.

ב. די נפקא מינה צווישן די צוויי פירושי רש"י — צי מ'זאגט אין דעם פאל, לא מקדימין ווייל, אכתי לא מטא זמן חיוביהו" אדער ניט — איז אויך נוגע אין אנדערע ענינים:

אין ירושלמי יי איז דא א פלוגתא צווישן אמוראים, צי א גבאי צדקה דארף ליינען געלט כש. אין בכ"ס פאר אן עני נצרך (און באצאלן דאס פון די מעות צדקה וואס וועלן אריינקומען שפע-טער). זאגט דער ראגאטשאווער יי, אז דער טעם פון דעם מ"ד אין אומרים ללות איז פארבונדן מיט דעם פרש"י

(10) ועד"ז כתב הר"ן (ד"ה והנך) "מפני חבירו שהוא מספיק דא"ל לו להכנס בתחומי."

(11) ועד"ז צ"ע במש"ב ברין שם. מפני חבירו כו' — והרי בא לפרש דברי הר"ן, ובר"ה שם מפורש הטעם משום דאכתי לא מטא זמן חיוביהו, כנ"ל. וראה לקמן הערה 21.

(12) כתובות פ"ז ה"ה.

(13) צפ"ע מהד"ת י, רע"ג.

(14) וצ"ע בצפ"ע שם שמביא ג"כ מר"ן מגילה שם (וכנראה כוונתו למיש' שם במשנה ד"ה חזון והרי לכל אחד זמן קבוע לספק בו עצים... לפי שאינו דוחה מאחרין כ"י) — שהרי ברין שם (לאח"י) מפורש שהטעם הוא, מפני חבירו כ"י, כנ"ל הערה 10.

לש"ס הנ"ל, וואו מ'זעט אז, האומר שיביא קרבן לזמן פלוני אם הביא קודם לא יצא — ועד"ז איז בנדון הנ"ל פון צדקה:

דאס וואס דער גבאי צדקה טאר ניט ליינען (כשאין בכ"ס) איז, ווייל מ'טאר ניט נוצן די צדקה געלט וואס מ'זעט שפעטער מנדב זיין (און באקומען) אויף אפצוצאלן דעם חוב פון פריער, ווייל דעמאלט וועט אויסקומען אז, נחתיים הצדקה קודם זמן קביעות הנדר"י — די מצות צדקה האט זיך אפגעטאן פאר דעם זמן וואס דער נותן איז קובע און מנדר די געלט אויף צדקה, ובמילא איז מיטן אפצאלן דעם חוב הקודם — דער מענטש ניט יוצא זיין נדר לצדקה.

לפי' קומט אויס, אז לויט פרש"י לרי"ף — אז לולא זאת וואס די פריער-דיקע משפחה וויל ניט, שיכנסו בזמנא, וואלט מען געמעגט מקדים זיין דעם קרבן עצים (אע"פ אז דאס איז קודם זמן קביעות הנדר"י — לא מטא זמן חיוביהו) — פאלט אפ דער טעם הנ"ל פון דעם מ"ד, אין אומרים... ללות."

ג. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים א תמי' אין פירש"י לרי"ף הנ"ל — אז מ'איז ניט מקדים דעם קרבן עצים לערב שבת ווייל דאס איז דער זמן פון דעם, מביא עצים עד עכשיו ואינם רוצים

(15) ומאן דפליג שם וס"ל שאומרין ללות, הוא (לא מפני שפליג על סברא זו, כ"א) מפני, דמארי דמועדיא קייט, היינו משום ד,אצלו (הקב"ה) ליכא גדר זמן' (מהד"ת שם, ע"ש).

(*) וכ"ה להלכה — שו"ע יו"ד סרנ"ז ס"ה (כי בירושלמי שם משמע דרב אמי עביד עובדא כר"ז — הנהגות מרדכי ריש מס' ביב, הובא בב"י יו"ד שם, ביאורי הגר"א יו"ד שם). אבל ראה שירי קרבן לירושלמי שם, דמא דמביא (בירושלמי) בחר הק עובדא ואח"כ כי משמע דלא הוה לז, ואכ"מ.

ט. אמנם עפ"י הנ"ל יש לדייק: מאחר שאם היא עזרת לבנה או לבע"ל חולקת שכר עמהם, הרי שיש לה חלק במצות ת"ת שלהם כמצווה ועושה — ולמה לא הביא זה אדה"ז גם בהל' ברה"ת, עכ"פ כטעם נוסף על שמברכות ברכת התורה"י.

ויוכן זה בהקדים קושית המפר"ש ים" על הר"ן:

איתא בגמרא י: "ההיא דאתאי כו' (ותבעה את בעלה לגרשה כי לא היו לה בנים ממנו), אמר לה לא מפקדת, אמרה לי' לא בעיא הך איתתא וטרא לידה כו", והקשו "אמאי לא קאמר משום דמסייע (כסברת הר"ן) דעדיף טפי".

אך הביאור: הא דמסייעת לבעל לקיים מצותו כו' הוא דבר התלוי ברצונה: אם רוצה, יכולה היא ל- הנשא ולסייע לאיש לקיים מצותו

הערה (41) ואין כחנת הר"ן אלא לפרש הלשון בגמרא מצוה בה יותר מבשלוחה. (44) אין הקושיא שיכתוב זה כטעם רא' שון ועיקרי (וכמו בהל' ת"ת) כי הרי צריך ליתן טעם לחיוב כל הנשים בברה"ת — גם אלה שאין להן בעל או בנים, אבל קשה למה לא הביאו כלל (ואפי' לא כסניף), ואין לומר שזהו מפני לשון הברכה, "לעסוק" — כי י"ל דגם הענין דעזרת ה"ז הת' עסקות בלימוד התורה ושייך בזה הלשון לעסוק.

גם אין לומר שזהו משום דלפי"ז קשה הנוסח "ונתן לנו את תורתו", כי (נוסף על משי"כ לעיל בהערה להערה (29) הרי כתב אדה"ז שם גם הסעם דפ' התמיד וגם ע"ז לכאור' יש להקשות כן.

(45) חידושי אנשי שם (בשם ספר דרך חמים) שם.

(46) יבמות טו, ב.

(ב) "יש לה מצוה" שבנדוד — היינו חלק במצות פור'י.

ועד"ז מקום לספק בשכר שיש לה כשעזרת לבנה לקיים מצות ת"ת.

הנה מלשון הגמרא "פלגאן בה"דיה"ו (וכן לשון אדה"ז "חולקת שכר עמהם" — ולא נוסלת שכר), מוכח כאופן הב' דיש לה חלק במצות ת"ת ממש, והיינו כנ"ל: מכיון דמצות ת"ת של הבעל והבן, שחצוים בזה, נעשית בעזרתה (וגם) על ידה, הרי יש לה חלק בקיום מצותה, היינו חלק במצות ת"ת, ולכן "פלגאן בהדיה"ו" — חז"ל לקת שכר עמהם" כמצווה ועושה, "מ"אחר שהם מצווים ועושים על ידה"י. ועד"ז י"ל גם במצות פרי' ורבי', שבסיועה לבעלה לקיים מצותה, יש לה חלק במצוה זו"י.

(41) לכאור' משמע דבפר' אין לה חלק במצות פור'י, כי מהא ד(פסרתה תורה ו) אין לה הציווי ע"ז אף שאי"א להמצוה להתקיים רק ע"י סיוע האשה, מוכח שהופקעה מ' שייכותה למצוה זו (דפור') ואין לה אלא מצוה טתם — אבל אינו מוכרח ד"ל דה' פסור הוא רק מהציווי והחיוב (מטעם כי "הוא ימשול בך", ואשה התוכעת כו' (ברא' שית ג טז ובפירש"י שם. גדרים כ, ב. בר"ן וס' הרא"ש שם) ולכן הנשים אין זה בידן ולכן לא חייבתן התורה ע"ז), אבל לא הופקעו משייכות לעצם המצוה.

(42) ובהגה"ט בשור'ע יור' ד' ומו ס"א ובהגה"ה שם (והל' ת"ת לאדה"ז פ"ג הי"ד): "ומי שאי"א לו ללמד כו' יספיק לאחרים הלומדים ותחשב לו כאילו לומד בעצמו, ויכול אדם להתנות עם חבירו שהוא יעסוק בתורה כו' ויחלוק עמו כו'".

(43) ראה גם לקריש ח"ח ע' 214 הערה 44. ומה שהר"ן כתב הלשון "(יש לה) מצוה (סתם)" (ולא כתב מצות פור'י), הוא כי מצד הסברא בלבד אין זה מוכרח (וראה לעיל

עשרים באב *

דארט אויס, תשעה באב חגיגה והקהל"י.

בנוגע די לעצטע אריסגערעכנטע פאלן אין די גמרא' מסביר פארוואס, מאחרין ולא מקדימין — תשעה באב אקדומי פורענות לא מקדמי, חגיגה והקהל משום דאכתי לא מטי זמן חיובי-הו': אכער בנוגע עצי כהנים והעם שטייט ניט אין גמרא קיין טעם'.

געפינט מען אין דעם א שינוי (ולכאורה — א סתירה) צווישן פירוש רש"י לש"ס און פירוש רש"י לר"ף:

אין גמרא אין רש"י מפרש: אכתי לא מטא זמן חיוביהו, ואם יקדימהו לא יצאו ידי חובתן וכן עצי כהנים שקבוע להם זמן קבוע בנדרים. דאס הייסט, אז אויך ביי עצי כהנים אין דער טעם ווייל אכתי לא מטא זמן חיוביהו'.

אכער בפירוש רש"י לר"ף שטייט, אז מאחרין עד אחר השבת לפי שכל היום של ע"ש זמן הוא למביא עצים עד עכשיו ואינם רוצים שיכנסו בזמנם

א. מהאט שוין פיל מאל גערעדט' וועגן דעם טאג פון עשרים באב, אז דאס אין איינער פון די ס' זמנים פון עצי כהנים והעם"י, ווי די גמרא' דער-ציילט, כשעלו בני הגולה לא מצאו עצים בלשכה' האבן געוויסע משפחות מנדב געווען עצים צום מזבח, משלהם. און דערפאר האט מען מתקן געווען, אז יעדע פון די משפחות זאלן האבן דעם טאג מידי שנה בשנה — אויף ברענגען עצים למערכה, און מען זאל נוצן זיי-ערע עצים פארן מזבח, אפילו לשכה מלאה עצים: דער טאג אין ביי זיי געווען א יום און זיי האבן געבראכט דאן אויך א קרבן עצים"י.

בשעת איינער פון די זמנים — לדוגמא: עשרים באב — אין חל בשבת, ווען מ'קען ניט מקריב זיין דעם קרבן עצים (ווייל ער אין ניט דוחה שבת) — שטייט אין משנה: אז, מאחרין ולא מקדימין: און אזוי אין אויך דער דין ביי אנדערע פאלן, ווי די משנה רעכנט

(*) הוא יום ההילולא של הרה"ג והרה"ז וכו' המקיבל מהר"ר לוי יצחק ז"ל שניאורסאהן (אביו של — יבלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א. נפטר בשנת תשי"ד בגלות, בעיר אלמא אטא במחץ קאזאכסטאן. המו"ל.

(1) ראה לקריש ח"ד ע' 1103 ואילך. ח"ס ע' 86 ואילך.

(2) תענית כו, א במשנה. וצ"ע השינוי מלשון הכתוב (נחמ"י, לה) ושהובא לקמן בסוגיא (כח, א): הכהנים הלויים והעם.

(3) שם כח, א. ירושלמי שקלים פ"ד ה"א. תענית פ"ד ה"ד. מגילה פ"א ה"ד.

(4) ראה תענית יב, א ובפרש"י שם ד"ה שיר"ט. ובכ"מ.

(5) מגילה ה, א.

(6) ובירושלמי מגילה שם מוסיף, סעודת ר"ח וסעודת פורים. ובתוספתא שם (פ"א, ד) מוסיף, ספק מילה. — הובא בריף (ראה ר"ן) ור"ח מגילה שם.

(7) אבל נוסח הכתי' בדקיס מגילה שם: אלא זמן עצי כהנים מיט משום דזמן קבוע הוא.

(8) ידועה השקו"ט (יד מלאכי כללי רש"י אות ה. שד"ח (כ"ר ט) כללי הפוסקים סיח (כללי רש"י) אות ז) ע"ד מחבר פירוש זה. ובכל אופן מסתבר דכל מה שאפשר להשוותן משווינו, ובפרט לפרש"י לש"ס על אחר.

(9) וכן מוכח בריף שם. והנ"ן (כולם) — לבד תשעה באב) דאכתי לא מטא זמן חיוביהו. ועד"ז בפיה"מ להרמב"ם ומאיר שם. וראה הערה 7.

וע"י זה יהי' לה חלק בקיום מצותו. אבל מצ"ע אינה מצווה ע"י. ומבין שאינה יכולה לתבוע את בעלה בדין שיגרש אותה בכדי שתוכל לקיים מצוה זו. שהרי אין עלי' שום ציווי. ורק כאשר מסייעת לבעלה בפועל או היא חולקת במצותו ומקימת מצוה. ולכן טענתה רק "לא בעיא כו' חוטרא כו'" ד"כ הא דאבי כיפינן" יי'.

ועד"ו הוא בנדר"י: הא דעזרת לבעלה ולבני' שע"י "חולקת בשכר". ה"ו דבר התלוי ברצונה (היינו שאם רוצה יכולה להשתתף במצות ת"ת דמצווה ועושה של הבעל ובני'). אבל חיוב אין עלי' בזה.

ועפ"ו מובן שלא הביא אדה"ו מה שעזרת כו' אפילו לא כטעם נוסף שתברכינה ברכה"ת — כי מכיון שאין עלי' שום חיוב ע"י, אי"א לומר אשר לכולי עלמא יי' תברך ברכות התורה על שיכולה לעזור לבנה ולבעלה ב" מצות ת"ת שלהם.

אמנם בהל' ת"ת, שמבאר דאף ש"אשה אינה מצווה במצות ת"ת, מ"מ יש לה שייכות למצוה זו, מקדים ומביא ענין זה לראשונה, שהרי מצד דעזרת כו' תהא שייכת א' למצות ת"ת ממש דמצווה ועושה, ב' ובכה"ת

(47) וראה גם ברכ"י אבה"ע סי' א אות טז קטע ד"ה וחזה, וטוף קטע ד"ה ותן. (48) וכידוע הפלוגתא בברכות נשים ב" מצ"ע שה"ג (תוד"ה דילמא עירובין צו, א. רמב"ם פ"ג מהל' ציצית ה"ט. ושו"ע א"ח רס"ו ובני"כ). אבל מובן שגם אם נימא שמברכות במ"ע שה"ג (כמ"ש אדה"ו א"ח סי"ו ס"ג) הרי א"י כברכת אנשים, וכאן כתב "נשים מברכות ברכה"ת (סחט) — בכל יום בברכות השחר, נאנשים.

כולה אשר ע"כ "חולקת" היא בשכר עמהם כמצווה ועושה.

משא"כ זה דחייבות ללמוד הלכות הצריכות להן. אף שמצד זה יש להן שייכות ממש אל התורה, כי בלימודן זה יש גם יוקר ומעלת התורה — מ"מ מכיון דזה בא להן כהסתעפות חיובן במצות שלהן (ולא שייכות ישי"רה לת"ת), אין להן בלימוד הלכות אלו המעלה דמצווה ועושה במצות ת"ת * כנ"ל, ולכן מביא זה לבסוף אחרי הענין דעזרת כו'.

ירד. בפנימיות הענינים: הקב"ה וכנס"י נקראו, כביכול, איש ואשה יי'. והנה תכלית בריה"ע היא "מלאו את הארץ וכבשה" יי'. לכבוש את העולם (מל' העלם) ולהמשיך בו אור האלקי שלמע' מהעולם (הטבע).

ו"איש (זה הקב"ה) דרכו לכבוש כו"י יי', כי אין בכחו של נברא לשנות בכח עצמו את הטבע, לכבוש העולם, והו' רק בכחו של הקב"ה בורא העולם.

הנהגה שליחות זו, לכבוש את ה"עולם נעשית בפועל דוקא ע"י בני' ובכח התורה שניתנה להם יי', כי ה"תורה גם בירידתה למטה היא למע' מהעולם; שלכן ארז"ל יי' "כל חפצים

(48) אבל מ"מ מברכות וצונו בברכה"ת כיון דסו"ס חייבות ללמוד מצ"י, כנ"ל ס"ה, ולקמן ע' 150 הערה 11 ובשה"ג לשם. (49) וכל שיר השירים מיוסד ע"י, כידוע במדרש רז"ל. (50) בראשית א, כח. (51) יבמות שם. (52) ראה לקו"ש ח"ט ע' 348 ובהערה 11 שם. (53) מו"ק ט, כ. וראה לקו"ת במדבר טו, ד.

לא ישוו בה"י — "אפי' חפצי ש"מ"מ, כי המצוות ("חפצי שמים") נתלבשו ממש בדברים גשמיים, אבל התורה גם לאחר שנתלבשה בגש"מיות כתיב יי' "הלא כה דברי כאש", ולכן היא למע' מחפצי שמים, כי היא בחי' "שמים" יי' עצמן יי'.

(54) משלי ה, יא.

(55) ירמ' כג, כט. ברכות כב, א. וראה לקו"ש ח"ה ע' 352 ובהערה 6 שם.

(56) ראה תו"א א, א ואילך ובכ"מ דתו"מ הם בחי' שמים וארץ.

(57) וזהו שארז"ל (הוריות יג, א) דה"עוסק בתורה קודם ויקר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים: כיהמ"ק וקה"ק הוא שלימות ה"קדושה שבעולם (להעיר מכלים פ"א מ"ן ואילך). אבל בכ"ו זוהי קדושה שב(ערך ה)עולם — אלקות שנתלבש לפי"ע העולמות (ולהעיר מתניא פנ"ג): אבל התורה — גם בירידתה למטה היא למע' מהתלבשות בעולם (ראה ד"ה ויאמר משה תש"ה, וב"לקו"ש שם), ולכן ישראל הלומד תורה ומת' ייחד עם התורה הוא למע' גם משלימות הקדושה ש(נתלבשה) לפי"ע העולם.

משא"כ ב"נ הלומד תורה ה"ה רק ככה"ג (בכ"ף הדמיון) ולא למע' מזה (אף דיש לו בלימודו יוקר התורה כנ"ל בפנים סעיף ג) כי אין להם שייכות למדרי' אלקות (ותורה) כפי שהיא למע' מן העולם. וראה לקו"ש ח"ה ע' 12 הערה 49.

ובנ"י ע"י לימודן בתורה מתייח"דים יי' עם התורה וע"י נעשים בעה"ב על טבע העולם לכובשו (ולכן ביכולתם לשנות טבע העולם, וכמארז"ל יי' ע"פ לא"ל גומר עלי').

ומכיון שבנ"י הם ה"מסייעים" ב"עבודה זו לכבוש את העולם — אף שבעצם הכח (ה"מצוה") ע"י בא מ"הקב"ה ע"י התורה — נעשים הם שותפים עם הקב"ה במצוה ועבודה זו — תכלית בריה"ע [וכמארז"ל יי' "נעשה שותף להקב"ה במע"ב" יי'.

(משיחת חגה"ש וס"פ נשא תס"ל ותשל"א)

(58) ראה תניא פ"ה.

(59) ירושלמי נדרים פ"ו ה"ת ועוד.

(60) שבת קט, ריש ע"כ. וראה לקו"ש ח"ו ע' 22 ובהערה 73. וראה לקו"ש ח"י ע' 74 ובהנסמן בהערה 27 שם.

(61) וי"ל שעד"ו הוא הביאור ע"פ נגלה בזה שדומם (קלף של תפילין, צמר של ציצית וכיו"ב) נעשה דבר שבקדושה (תש"מישי קדושה, או תשמישי מצוה) — דמכיון שדבר זה מסייע בקיום המצוה ה"ו "מקבל" חלק ב(קדושת) המצוה.